

Mene Tekel 2026 – paměť jako závazek i výzva současnosti

Devatenáctý ročník mezinárodního festivalu proti totalitě Mene Tekel, který se konal od 23. února do 1. března 2026 v Praze, potvrdil své výjimečné postavení mezi kulturně-vzdělávacími akcemi zaměřenými na reflexi moderních dějin. Multižánrový projekt, jenž propojuje historickou paměť s aktuálními otázkami svobody a demokracie, nabídl veřejnosti desítky programů.

ÚSTR JAKO ODBORNÝ GARANT A AKTIVNÍ SPOLUTVŮRCE

Role ÚSTR na festivalu není pouze symbolická. Ústav je spolusignatářem memoranda o spolupráci při pořádání festivalu a dlouhodobě se podílí na jeho odborné náplni. Účast vedení ÚSTR na slavnostním zahájení v kině MAT – ředitele Ladislava Kudrny a prvního náměstka Kamila Nedvědkého – podtrhla význam festivalu jako platformy veřejné debaty o totalitní zkušenosti i současných autoritářských hrozbách.

Zvláštní pozornost si zaslouží den otevřených dveří ÚSTR, který se konal 26. února 2026 a veřejnosti představil aktuální badatelská témata i konkrétní výsledky výzkumu. Dopolední bloky se věnovaly například perzekuci sedláků, aktivitám třetího odboje či problematice šachtových pohřebišť na Ďáblickém hřbitově. Komentovaná projekce propagandistického filmového dokumentu pak nabídla vhled do mechanismů komunistické manipulace.

Odpolední program přinesl přednášky o skryté církvi či Karlu Krylovi a vyvrcholil panelovou diskusí s pamětníky Františkem Stárkem a Petrem Placákem. Den završila prezentace výstavy *Tváře undergroundu* za účasti autora, slovenského fotografa Rudolfa Prekopa, která prostřednictvím sto třiceti portrétů připomněla osobnosti alternativní kultury sedmdesátých a osmdesátých let. ÚSTR zde naplnil roli instituce, která zkoumá minulost, a zároveň ji aktivně zprostředkovává veřejnosti.

Zástupci Ústavu pro studium totalitních režimů u pamětní desky Senátu v Nerudově ulici v Praze při připomínce výročí pochodu studentů na Hrad v únoru 1948 (foto: 3× Jindřich Mynařík)

Festival, vzniklý v roce 2007 z iniciativy Daniely a Jana Řeřichových, připomíná oběti nacismu a komunismu a současně otevírá otázky odpovědnosti, svobody a demokracie v dnešním světě. Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) je od počátku jedním z jeho klíčových odborných partnerů – a letošní ročník tuto spolupráci znovu potvrdil.

Mene Tekel je od počátku koncipován jako multižánrová platforma,

kteřá spojuje odborné konference, výstavy, filmové projekce, rekonstrukce politických procesů, pietní akty, koncerty i literárně-hudební pořady. Důležitou součástí programu je také přehlídka studentských filmů, jež dává prostor mladé generaci tvůrců reflektovat totalitní zkušenost současným jazykem. Podstatným rysem festivalu zůstává jeho otevřenost – veškerý program je pro veřejnost zdarma.

SILNÉ MOMENTY PROGRAMU

Festival tradičně kombinuje odborné akce, pietní akty i umělecké projekty. K nejvýraznějším momentům letošního ročníku patřila hned úvodní výstava *Oči Státní bezpečnosti* u baziliky sv. Ludmily na pražském náměstí Míru, kterou připravilo Muzeum paměti XX. století ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek. Výstava, kurátorsky připravená historikem Petrem Blažkem, ukázala konkrétní podobu sledovacích akcí StB proti církevním představitelům, disidentům a intelektuálům a odkryla strukturu a techniku Správy sledování tajné státní policie.

Významnou tradicí festivalu se stalo „divadlo faktu“ – rekonstrukce politických procesů. Letos šlo o kauzu amerického novináře Williama Oatise a spol., připravenou ve spolupráci Právnické fakulty UK, ÚSTR a Národního archivu. Studenti při ní pracovali s autentickými archivními prameny a přiblížili mechanismy vykonstruovaných procesů počátku padesátých let. Tento formát, spojující archivní výzkum, vzdělávání a divadelní interpretaci, patřil i letos k nejpůsobivějším částem festivalu.

Silný ohlas vyvolala také konference *Nové hrozby demokracie v 21. století* v Senátu, kde vedle odborníků vystoupil i bývalý politický vězeň Leo Žídek. Součástí programu byla česká premiéra studentského filmu *(Ne)Byly jsme tam taky*, inspirovaného knihou Dagmar Šimkové o osudech politických vězeňkyň. Samostatný blok patřil rovněž přehlídce filmů studentů Akademie Michael v kině MAT na Karlově náměstí, jejichž krátkometrážní snímky ukázaly rozmanité přístupy k tématům identity, paměti i osobní odpovědnosti.

Pietní rozměr měl výroční den komunistického převratu – 25. únor. V Nerudově ulici se u příležitosti výročí studentského pochodu na Pražský hrad 25. února 1948 konalo shromáždění,

Pietní shromáždění pořádal místopředseda Senátu Jiří Oberfalzer ve spolupráci s Pražským akademickým klubem 48 a mezinárodním projektem Mene Tekel

Místopředseda Senátu Jiří Oberfalzer před pamětní deskou v Nerudově ulici

které symbolicky propojilo historickou zkušenost s dnešní odpovědností akademické obce i veřejných institucí.

Festival vyvrcholil jazzovým koncertem Big Bandu Vyšší odborné školy a Konzervatoře Jaroslava Ježka a ekumenickou bohoslužbou za oběti totalit v kostele sv. Ignáce na Karlově náměstí. Jazz zde zazněl jako symbol svobody a improvizace – hodnot, které totalitní režimy systematicky potlačovaly.

PAMĚŤ JAKO VAROVÁNÍ

Mene Tekel – název odkazující na biblické varování před pádem království – připomíná, že žádný systém založený na bezpráví není trvalý. Letošní ročník ukázal, že reflexe minulosti není pouze akademickou záležitostí, ale nezbytnou součástí obrany demokratických hodnot. **PP**

Petr Mach